

Ryszard Żmuda

Dr Maria JAKUBOWSKA (ur. 1951),
Łódź – AM

Forum Bibliotek Medycznych 5/2 (10), 304-310

2012

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Dr Maria JAKUBOWSKA (ur. 1951) biolog, mikrobiolog, analityk kliniczny, działacz społeczny i związkowy, wolontariusz hospicyjny, koordynator wolontariatów: Zespołu Domowej Opieki Hospicyjnej Caritas Archidiecezji Łódzkiej i pracowniczego Uniwersytetu Medycznego, członek towarzystw naukowych, starszy asystent w Zakładzie Biologii i Parazytologii Lekarskiej, nauczyciel akademicki, specjalista w zawodzie, starszy asystent, kustosz Biblioteki Głównej Akademii Medycznej i Uniwersytetu Medycznego w Łodzi.

Urodziła się 26 grudnia 1951 roku w Zakopanem w rodzinie inteligenckiej Kazimierza i Bogumiły z domu Markiewicz. Ma brata Lucjusza, lekarza, genetyka, profesora nadzwyczajnego w Instytucie Centrum Zdrowia Matki Polki w Łodzi.

Do Szkoły Podstawowej Nr 1 im. Heleny Marusarzówny w Zakopanem uczęszczała w latach (1959-1967), następnie kontynuowała naukę w Liceum Ogólnokształcącym im. Oswalda Balzera w Zakopanem (1967-1971). Studiowała (1971-1976) – dyplom i tytuł zawodowy magistra biologii w zakresie mikrobiologii (24 VI 1976), na Wydziale Biologii i Nauk o Ziemi Uniwersytetu Łódzkiego, a doktoryzowała się (22 XI 1974) – stopień naukowy doktora nauk medycznych w zakresie biologii medycznej, na Wydziale Lekarskim Akademii Medycznej w Łodzi. Uzyskała specjalizację z analityki klinicznej I° (15 XI 1991), uprawniającą do pełnienia całodobowych dyżurów w laboratorium szpitala, w tym w laboratorium oddziału intensywnej terapii. Ukończyła kurs Ubezpieczenia zdrowotne i społeczne w Szkole Zdrowia Publicznego Instytutu Medycyny Pracy im. prof. dr Jerzego Nofera w Łodzi (1998), wiele innych szkoleń i warsztatów. Posiada certyfikat koordynatora pracy wolontarystycznej, wydany przez Punkt Pośrednictwa Pracy Wolontarystycznej CENTERKO w Łodzi.

Napisała pracę magisterską: *Badania in vivo nad mutantami temperaturo-wrażliwymi rekombinacji E. Coli K-12. Próby zlokalizowania mutacji na chromosomie*, pod kierunkiem prof. dr Bernarda Zabłockiego i rozprawę doktorską: *Przeciwciała odpornościowe skierowane przeciw antygenom komórek krwi w surowicy kobiet w okresie okołoporodowym a małopłytkowości noworodków*, której promotorem była prof. dr hab. Barbara Dębiec, - recenzenci: prof. dr hab. Barbara Żupańska, prof. dr hab. Krystyna Wąsowska-Królikowska.

Zajmowane stanowiska. Akademia Medyczna w Łodzi. Instytut Biologiczno Morfologiczny. Zakład Biologii i Parazytologii Lekarskiej – asystent stażysta (1 X 1976 - 28 II 1977), asystent (1 III 1977 - 30 IX 1979), starszy asystent (1 X 1979 - 31 X 1981); Dział Nauki – (przeniesiona na własną prośbę) specjalista w zawodzie (1 XI 1981 – 31 I 1982), z jednoczesnym oddelegowaniem do pracy Uczelnianej Komisji Koordynacyj-

nej NSZZ „Solidarność” (1 XI –13 XII 1981); Instytut Pediatrii. Pracownia Serologii Transfuzjologicznej – (przeniesiona służbowo) specjalista w zawodzie (1 II 1982 – 31 V 1997); Biblioteka Główna. Oddział Opracowania Zbiorów – (przesunięta) specjalista w zawodzie (1 VI 1997 – 31 XII 1999), specjalista wg zakresu specjalności (1 I 2000- 30 IX 2004), starszy bibliotekarz (1 X 2004 – 30 IX 2007), kustosz (1 X 2007 – 31 III 2012), po przejściu na emeryturę nadal pracuje na 1/2 etatu – kustosz biblioteczny (1 IV 2012 -).

Dydaktyka – prowadziła zajęcia dydaktyczne dla studentów IV roku z analityki klinicznej w zakresie serologii grup krwi z „Przysposobienia bibliotecznego” dla studentów I roku wszystkich kierunków studiów i z „Informacji naukowej” dla doktorantów. Uczestniczyła w międzynarodowych, ogólnopolskich i lokalnych konferencjach szkoleniowych i naukowych.

Praca naukowa – podejmowała problematykę badawczą z zakresu medycyny, biologii medycznej, serologii, dokumentacji opieki hospicyjnej, języków informacyjno-wyszukiwawczych, popularyzacji działalności wolontariatu pracowników Uniwersytetu Medycznego w Łodzi. Prowadziła prace doświadczalne. Pod kierunkiem dr med. Zofii Pawlak zaadoptowała do potrzeb pediatrii i wdrożyła do diagnostyki kilka praktycznie przydatnych w klinikach dziecięcych metod z zakresu immunologii krwinki białej i płytkowej. Uczestniczyła w pracach naukowych rozpoznawczych i własnych dotyczących alloimmunizacji anti-HLA i przeciw antygenom płytek krwi. W latach 1992-1994 prowadziła badania małopłytkowości immunologicznych u noworodków, finansowane przez KBN w oparciu o projekt badawczy 4 4750 92 03, w wyniku których napisała dysertację. W 1995 roku rozpoczęła realizację planowanego na 3 lata tematu badawczego „Ocena wykrywalności przeciwciał reagujących z auto- i allogenicznymi płytkami krwi w przebiegu małopłytkowości autoimmunologicznej u dzieci”, którą zmuszona była przerwać w październiku 1996 r., z powodu rozwiązania przez dyrektora Instytutu Pediatrii prof. dr hab. Jerzego Bodalskiego Pracowni Immunologii Krwinki Białej, w której od 1984 roku brała czynny udział przy jej organizowaniu. W wyniku udokumentowanej choroby zawodowej została przesunięta do pracy w bibliotece uczelnianej, gdzie powierzono jej wdrożenie zintegrowanego systemu bibliotecznego Horizon. Zajmuje się językiem informacyjno-wyszukiwawczym MeSH (Medical Subject Headings) w oparciu o kartotekę haseł przedmiotowych MeSH – wersja polska. Okazała się wysokiej klasy specjalistą w zakresie przedmiotowej klasyfikacji piśmiennictwa.

Gruntowną wiedzę teoretyczną i doświadczenie praktyczne w 37-letniej pracy zawodowej i aktywnej 10-letniej działalności wolontaryjnej zdobyła m. in. na n/w kursach, szkoleniach, warsztatach i konferencjach naukowych: XIX Konferencja Problematyka Bibliotek Medycznych: „Perspektywy współpracy bibliotek medycznych w dobie elektronicznych technologii”, Wrocław (31 V-2 VI 2000); szkolenie w zakresie NUKAT, Warszawa – UW (31 V – 2 VI 2004); I, III i IV warsztatach kartoteki MeSH, Kraków – CM UJ (2002, 26-27XI 2004, 19-20-I 2006); kurs na wolontariuszy ZDOH

Caritas, Łódź (2004-2005); szkolenie „Praca z osobami w żałobie”, Gdańsk - Fundacja Hospicyjna (21-23 IX, 2 XII 2007); konferencja naukowo-szkoleniowa z okazji 15-lecia opieki paliatywnej w Łodzi, Łódź (12-14 X 2007); warsztaty „Praca z osobami w żałobie”, Drzewociny k.Dłutowa (20-21 IV 2007, 19-20 IV 2008); szkolenie „Dobra komunikacja w zespole hospicyjnym oraz z chorymi i ich rodzinami”, Drzewociny k. Dłutowa (18-19 IV 2009); szkolenie „Trudne pytania, trudne odpowiedzi”, Gdańsk - Fundacja Hospicyjna (29-31 V 2009); „Podstawy fundraisingu – szkolenie dla dyrektorów hospicjów i wolontariuszy 50+”, Gdańsk - Fundacja Hospicyjna (23-24 III 2010); szkolenie „Wypalenie zawodowe – przyczyny, profilaktyka, interwencje”, Drzewociny k. Dłutowa (29-30 V 2010); międzynarodowa konferencja naukowa „W służbie nadziei – wolontariat hospicyjny”, Lublin (8-9 IV 2011); II międzynarodowa konferencja „Żyć godnie do końca”- oblicza wykluczenia. Kliniczne i społeczne rozważania nad opieką hospicyjną i paliatywną oraz niepełnosprawnością, Gdańsk (8-10 XII 2011); konferencja: „Frajer czy bohater? Rozmowy o przyszłości wolontariatu w Łodzi, Łódź – Urząd Miasta (2 XII 2011), warsztaty dla wolontariuszy i koordynatorów wolontariatu hospicyjnego „Spotkajmy się w połowie drogi...”, Gdańsk (8 XII 2011); V Konferencja edukacyjna czasopism „Medycyna Paliatywna w Praktyce” oraz „Advances in Palliative Medicine”, „Postępy Medycyny Paliatywnej”, Kraków (25-26 V 2012); szkolenie „Zarządzanie wolontariatem pracowniczym”, Łódź – UM (28-30 VIII 2012); konferencja szkoleniowa: Hospicyjna „gościna serca” i rynek usług medycznych”. Idee a realia współczesnej opieki paliatywno-hospicyjnej w Polsce:, Gdańsk (15-16 IX 2012); konferencja naukowa „Organizacje pożytku publicznego i inne organizacje pozarządowe w ochronie zdrowia – stan obecny i perspektywy zmian”, Warszawa (23 X 2012); szkolenie „Komunikowanie się w opiece onkologicznej i paliatywnej – przekazywanie niepomyślnych wiadomości”, Łódź – UM (10-11 XI 2012); XVII Jasnogórska Konferencja Naukowo-Szkoleniowa Opieki Paliatywnej i Zespołów Hospicyjnych „Wyleczyć czasami, ulżyć często, pocieszyć zawsze”, Częstochowa (24-27 I 2013).

Działalność społeczna – aktywnie uczestniczyła w pracach organizacji zawodowych, związkowych i działalności społecznej. Od sierpnia 1980 roku włączyła się w organizację Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego „Solidarność” na terenie Uczelni. W 1981 roku uzyskała mandat delegata NSZZ „Solidarność” Ziemi Łódzkiej na regionalne walne Zebrania Delegatów (WZD) kadencji 1981-1983.

W kadencji 2004/2005 ukończyła kurs na wolontariusza Zespołu Domowej Opieki Hospicyjnej Caritas Archidiecezji Łódzkiej i od tamtej pory aktywnie uczestniczy w propagowaniu ruchu hospicyjnego i aktywności wolontaryjnej. Po ukończeniu licznych szkoleń w latach 2007- 2010 organizowała w ZDOH Caritas i prowadziła spotkania samopomocowych grup wsparcia w żałobie, a od października 2011 powierzono jej rolę koordynatora wolontariatu hospicyjnego. Od 2012 roku prowadzi w ZDOH Caritas w Łodzi coroczny kurs „Podstawy pracy wolontariusza hospicyjnego”. Od 2009

roku aktywnie uczestniczyła w organizowanej w Łodzi przez Zespół Domowej Opieki Hospicyjnej Caritas kampanii społeczno-edukacyjnej Pola Nadziei. Głównym akcentem kampanii są spotkania przedstawicieli hospicjum z przedszkolakami, uczniami i młodzieżą akademicką, mające na celu informowanie i edukację na temat opieki hospicyjnej, pomocy jaką niesie chorym i ich opiekunom oraz o potrzebach i problemach tych ostatnich. Z jej inicjatywy w 2010 r Uniwersytet Medyczny w Łodzi oraz Caritas Archidiecezji Łódzkiej postanawiają podjąć współpracę w celu propagowania idei wolontariatu pracowniczego oraz wspierania działaniami wolontaryjnymi Zespołu Domowej Opieki Hospicyjnej - Caritas. Uroczyste podpisanie przez Rektora Uniwersytetu Medycznego w Łodzi prof. dr hab. Pawła Górskiego oraz Dyrektora Caritas Archidiecezji Łódzkiej ks. Mgr Jacka Ambroszczyka porozumienia o wolontariacie pracowniczym miało miejsce 12 X 2010 r.

Program Wolontariatu Pracowniczego ma na celu zachęcenie pracowników, pracowników emerytowanych i studentów uczelni do wspierania swoją wiedzą, doświadczeniem i umiejętnościami różnorodnych przedsięwzięć społecznych mających na celu szerzenie idei hospicyjnej w społeczności lokalnej i pracy na rzecz ZDOH-Caritas. W ramach współpracy UM i ZDOH Caritas dotyczącej części edukacyjnej kampanii Pola Nadziei zorganizowała trzykrotnie w latach 2011-2012 publiczne debaty z cyklu Sobota dla Hospicjum dotyczące różnych aspektów opieki paliatywnej i hospicyjnej. I debata – 2 IV 2011 – „Medyczne i pozamedyczne aspekty opieki paliatywnej”, II debata – 24 III 2012 – „Komunikacja społeczna w opiece paliatywnej. Wolontariat w opiece paliatywno-hospicyjne i opiece u kresu życia”, III debata – 23 III 2013 – „Wolontariat towarzyszenia chorym. Czy wolontariusz towarzyszący choremu podwyższa standardy opieki, czy jest zawalidrogą ochrony zdrowia?”. Należy podkreślić, że jako czynny wolontariusz hospicyjny zaangażowany od 10 lat na rzecz hospicjów domowej opieki paliatywnej budzi powszechny podziw i najwyższe uznanie.

Członek: ZMS (1967-1971), ZMP (1971-1974), Związku Zawodowego Pracowników Służby Zdrowia (1977-1980), Związku zawodowego „Solidarność” (1980-2006), Uczelnianej Komisji Koordynacyjnej NSZZ „Solidarność” AM (1998-2002), Polskiego Towarzystwa Parazytologicznego (1977-), Polskiego Towarzystwa Genetycznego (1978-), Polskiego Towarzystwa Hematologów i Transfuzjologów, Polskiego Towarzystwa Immunologów, Polskiego Towarzystwa Diagnostyki Laboratoryjnej Komisji Rewizyjnej Zarządu Oddziału Łódzkiego (1995-1997).

Odnaczenia: Honorowa Odznaka „Zasłużony dla Uniwersytetu Medycznego w Łodzi” (2006), Medal „Za zasługi dla UM w Łodzi” (2010), Laureatka w plebiscycie Partnerstwo Łódź dla Kobiet, Kobieta kreuje Łódź 2012, oraz nagrody JM Rektora AM/UM (2001, 2009, 2011) za osiągnięcia w pracy zawodowej, wzorowe i rzetelne wykonywanie powierzonych zadań oraz wpływ na wizerunek Uniwersytetu Medycznego w Łodzi.

Mimo, że krzewienie idei wolontariatu i praca w wolontariacie hospicyjnym stała się jej sposobem na życie, to najcenniejszą wartością pozostały dla niej regularne spotkania w gronie rodzinnym oraz wielogodzinne wędrówki górskie, od kilku lat z kijkami nordic walking.

Spis publikacji

1993

1. Ocena wykrywalności przeciwciał reagujących z płytkami krwi u kobiet zagrożonych urodzeniem dziecka z małopłytkowością. *Prz. Ped.* 1993 T. 23 supl. 4 s. 75-82

Współaut.: Barbara Dębiec, ..., Barbara Sobolewska, Stefan Miller, Jacek Błaszczuk, Bożena Puchała

2. Spostrzeżenia własne i kliniczna analiza małopłytkowości u noworodków na podstawie wybranych przypadków. *Prz. Ped.* 1993 T. 23 nr 4 s. 481-491, tab., wyk., bibliogr., Sum.

Współaut.: ..., Barbara Dębiec, Andrzej Piotrowski, Krystyna Wąsowska-Królikowska, Jerzy Bodalski, Beata Szewczyk

1994

3. Pięć przypadków alloimmunologicznej małopłytkowości noworodków (AIMN) spowodowanej przeciwciałami anty-HPA-1a. *Prz. Ped.* 1994 T. 24 nr 3 s. 281-288

Współaut.: Barbara Dębiec, ..., Zofia Pawlak, Ewa Polakowska, Krystyna Wąsowska-Królikowska, Iwona Kobierska

4. Przypadki autoimmunologicznej małopłytkowości noworodków. *Prze Ped.* 1994 T. 24 nr 3 s. 289-294, tab., wyk., bibliogr., Sum.

Współaut.: ..., Barbara Dębiec, Ewa Polakowska, Bożena Lauk-Puchała, Barbara Sobolewska

5. Przetaczanie płytek krwi od dawców z oznaczonymi antygenami HPA w alloimmunologicznej małopłytkowości noworodków lub płodów. *Acta Haematol. Pol.* 1994 T. 25 nr 3 s. 215-220

Współaut.: Krystyna Maślanka, Barbara Zupańska, Romuald Dębski, ..., Izabela Radomska, Aleksandra Dzieciatkowska

1996

6. Immune antibodies directed against blood cells antigens in the serum of females in perinatal period d neonate thrombocytopenia. *Ann. Acad.*

Med. Lodz. 1996 Vol. 37 nr 1/2 s. 53-57

2005

7. Wykaz konferencji w roku akademickim 2004/2005. *Kronikarz* 2004/2005 R. 3 nr 1/2 s. 223-226

2006

8. Konferencje zorganizowane w roku akademickim 2005/2006. *Kronikarz* 2005/2006 R. 4 nr 2 s.177-181

2007

9. Wolontariat w łódzkiej opiece hospicyjnej. *Kronikarz* 2006/2007 R. 5 nr 2 s. 182-184

2008

10. Wykaz konferencji w roku akademickim 2007/2008. *Kronikarz* 2007/2008 R.6 nr 1/2 s. 242-245

2009

11. Wykaz konferencji w roku akademickim 2008/2009. *Kronikarz* 2008/2009 R. 7 nr 13 s. 241-245

2010

12. Języki informacyjno-wyszukiwawcze stosowane w katalogach bibliotek medycznych. *Forum Bibl. Med.* 2010 R. 3 nr 1 s. 239-277

13. Kampania „Pola Nadziei” Caritas Archidiecezji Łódzkiej w Bibliotece Głównej Uniwersytetu Medycznego w Łodzi. *Forum Bibl. Med.* 2010 R. 3 nr 1 s. 46- 60

14. Pola Nadziei w Uniwersytecie Medycznym w Łodzi 2009/2010 *Kronikarz* 2009/2010 R. 8 nr 14 s. 88- 99

2011

15. Wolontariat pracowniczy w Uniwersytecie Medycznym w Łodzi. *Kronikarz* 2010/2011 R. 9 nr 15 s. 53-62

Toż. *Forum Bibl. Med.* 2011 R. 4 nr 2 s. 29-42

2012

16. Jesienna edycja kampanii „Poła Nadziei” 2011/2012 w Uniwersytecie Medycznym w Łodzi,

Kronikarz 2011/2012 R. 10 nr 16 s. 210-215

17. Sprawozdanie z działalności wolontariatu pracowniczego w 2011 roku. *Biul. Inf. UM* w Łodzi 2012 Vol. 5 nr 1 s. 52-54, il.

Debata publiczna z cyklu Sobota dla Hospicjum. *Biul. Inf. UM* w Łodzi 2013 Vol. 6 nr 4 s. 16-17, il.

Referaty

1977

1. Uwagi metodyczne dotyczące oznaczania zdolności fagocytozy komórek grzyba przez makrofagi otrzewnowe myszy: Zebranie ŁO PTP, Łódź, 2 XI 1977

1978

2. Właściwości mikostatyczne nowych pochodnych flawanonu i acetofenonu. XVII Dzień Kliniczny Parazytologii Lekarskiej, Łódź, 29 V 1978

Współaut.: ..., M. Leonarczyk

3. Zur Wirkung von chemischen Mitteln auf die Invasionsfähigkeit der Candida. Abstracts 8 Tg mit Internationaler Beteiligung der Gesellschaft für Medizinische Mykologie der DDR, Erfurt 13-15 April 1978, 20.

Współaut.: Rościślaw Kadłubowski, ...

1979

4. Działanie żółci w zakażeniu gronkowcem. XIX Zjazd Pol. Tow. Mikrobiol., Szczecin, 3-6. IX. 1979.

Współaut.: Rościślaw Kadłubowski, ...

1980

5. Wpływ związków czynnych powierzchniowo na doświadczalną kandydozę myszy. II Konferencja Naukowa nt. : Kryzys ekologiczny środowiska zagrożeniem zdrowia i sprawności fizycznej, Kraków, 26-27 IV 1980

Współaut.: Rościślaw Kadłubowski, ...

1983

6. Występowanie przeciwciał anty-P1 u dzieci chorych. XIII Zjazd PTHiT, Szczecin, 15-17 IX 1983

Współaut.: ..., Danuta Wojda, Zofia Pawlak

7. Lamblioza a przeciwciała anty-P1 w surowicy u dzieci. XXII Dzień Kliniczny Parazytologii Lekarskiej, Łódź, maj 1983

Współaut.: ..., Danuta Wojda

1985

8. Występowanie przeciwciał nieregularnych w układzie P w populacji dziecięcej. Zebranie ŁO PTDL, Łódź, 21 VI 1985

1991

9. Występowanie odpornościowych przeciwciał przeciw krwinkom czerwonym i przeciwciał limfocytotoksycznych anty-HLA u kobiet wieloródek. XV Zjazd PTHiT, Poznań, 20-22 VI 1991

Współaut.: ..., Zofia Pawlak, Izabela Masłowska

10. Występowanie przeciwciał limfocytotoksycznych anty-HLA i odpornościowych przeciwciał reagujących z allogenicznymi płytkami krwi u kobiet w okresie ciąży lub okołoporodowym. XV Zjazd PTHiT, Poznań, 20-22 VI 1991

Współaut.: ..., Barbara Dębiec, Zofia Pawlak

1993

11. Dwa przypadki alloimmunologicznej małopłytkowości noworodków spowodowanej przeciwciałami anty-HPA-1a, leczonej po urodzeniu przetaczaniami płytek krwi HPA-1a-ujemnymi. *Acta Haematol. Pol.*, Supl.1, V Konferencja Naukowo-Szkoleniowa, Lublin, 4-5 VI 1993 s. 60

Współaut.: Krystyna Maślanka, ..., Izabela Radomska, Iwona Kobierska, Zofia Pawlak

12. Ocena przeciwciał reagujących z płytkami krwi w surowicach 37 matek dzieci z małopłytkowością w okresie okołoporodowym. *Acta Haematol. Pol.*, Supl.1, V Konferencja Naukowo-Szkoleniowa, Lublin, 4-5 VI 1993 s. 61

Współaut.: ..., Krystyna Maślanka

13. Ocena wykrywalności przeciwciał reagujących z płytkami krwi u kobiet zagrożonych urodzeniem dziecka z małopłytkowością. XI Ogólnopolskie Sympozjum Neonatologiczne „Problemy hematologiczne w neonatologii”, Warszawa, 10-11 IX 1993.

Współaut.: Barbara Dębiec, ..., Barbara Sobolewska, Stefan Miller, Jacek Błaszczyk, Bożena Puchała

2009

14. Języki informacyjno-wyszukiawcze stosowane w katalogach bibliotek medycznych, XXVII Konferencja Problemowa Bibliotek Medycznych : działalność dydaktyczna oraz zarys dziejów, stan obecny i perspektywy rozwoju bibliotek uczelnianych, instytutowych i innych naukowych w Polsce. Łódź, 14-15 IX 2009

Izabela Nowakowska: Komunikacja społeczna w opiece paliatywnej. Wolontariat w opiece paliatywno-hospicyjnej i opieka u kresu życia. *Kronikarz* 2011/2012, R. 10 nr 16 s. 216, 220, il.; Taż: czy wolontariat towarzyszący choremu podwyższa standardy opieki, czy jest zawalidogą ochrony zdrowia. *Biul. Inf. UM w Łodzi*. 2013 Vol. 6 nr 5 s. 47-50, il.; Jadwiga Piotrowska, Ryszard Żmuda: Bibliografia publikacji pracowników Akademii Medycznej w Łodzi 1971-1990 T. 1-2. Łódź 2000; Toż 1991-2000/ oprac. Ryszard Żmuda cz. 1-3. Łódź 2002; Toż. 2001-2002 / oprac. Ryszard Żmuda. Łódź 2003; Bibliografia publikacji pracowników Uniwersytetu Medycznego w Łodzi za rok 2002 – [2010] / pod red. Ryszarda Żmudy. Łódź 2003-2011; Uniwersytet Medyczny w Łodzi. Skład osobowy; kadencja 2003 – [2008]. Łódź 2006, 2008; Ryszard Żmuda: Leksykon biograficzny uczonych i Słownik pracowników bibliotek medycznych na łamach *Forum Bibliotek Medycznych*. *Forum Bibl. Med.* 2011 R. 4 nr 2 s. 308, 313; Uniwersytet Medyczny w Łodzi – akta osobowe; Materiały i informacje przekazane przez dr Marię Jakubowską autorowi hasła biograficznego.

Ryszard Żmuda